

proximum charitate flagrantes. Curet etiam ut earundem magistrae eundem scopum sibi praefigant, illique magno zelo et diligentissime insistant; non raro enim contingit quod puellae longe meliores evasissent si domi retentae fuissent.

III. Efficiendum ut praellae educandae non solum legem Dei, sed etiam consilia evangelica cognoscant, et circa modum non errandi et bene se gerendi in electione status edoceantur.

IV. Expediret ut pro Exercitiis spiritualibus conciones non simul cum monialibus bene vero seorsim audirent, sed confessarius auctoritate sua mutationes facere non posset.

V. Antequam aliqua educanda domum suam revertatur, contra mundi pericula sedulo praemuriri debet.

1000. *Quid de confessario extraordinario?* 1° Neque familiarem neque contrarium se ostendat ordinario. 2° Audiendo lamenta contra ordinarium, illum, quantum potest, excuset. 3° Nisi agatur de re clara et gravi, eius directionem non immutet, nec eius decisiones et consilia censuret. 4° Si vocatus fuerit extra tempus solum pro aliqua moniali, curare debet ut illa in posterum singularitatem istam (nisi ratio vere gravis subsistat) evitet.

CAPUT VII.

De Concionatoribus.

ARTICULUS I.

De scopo sacrae praedicationis.

1001. *Quemnam finem concionatores sibi praefigere debent?* Non laudes, non plausum; sed fructum. Dicebat S. Bernardus: « Non sibi plausum, sed mihi planctum moveat », et S. Hieronymus: « Lacrymae auditorum laudes tuae sint ». Qui non fructum, sed gloriam suam quaerit,

est proditor officii sui. Proditor, quia non adimplet suam missionem, et mandatam Christi « Elegi vos... ut eatis et fructum afferatis ». Proditor, quia, dum ex officio gloriam Dei quaerere deberet, non illam sed propriam quaerit. Proditor denique, quia Christifidelibus damnum infert; imo et iniuriam; illos enim pascuo salutari quo adeo indigent, quod expectant et ad quod ius habent, iniquissime privat « Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis ». Adde scandalum; huiusmodi enim praedicationis sterilis et inutilis, quae tamen (propter flores, argumenta sublimia etc.) plausum conciliat, ad modum contagii facile extenditur et fit frequens. Sic autem perinde est ac si Ecclesia longe lateque praedicatione privetur. Sed re ista quid perniciosius? Sanchez dicere non dubitavit, praedicatores huiusmodi generis inter maiores Ecclesiae persecutores esse recensendos. Et profecto, quatenus maior persecutio quam praedicatione Ecclesiam privare, et populum Christianum damno adeo magno (exinde enim animarum innumerabilium damnatio aeterna proveniet) afficere? In hoc itaque peccatum mortale sine dubio reponi debet; unde iure optimo Cornelius a Lapide (*Luc. VI. 26*) aperte dicit: « Praedicator qui plausum quaerit, non conversionem populi, damnabitur; tum quia praedicationis officio ad laudem non Dei sed suam abutitur; tum quia salutem tot animarum sibi creditam (et quidem ut plurimum mercede recepta) impedit et avertit ». Reapse Ezechielis *Cap. III* haec terribilia verba leguntur: « Si, dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei..., ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem eius de manu tua requiram ». Adde circumstantias specialissimas nostrorum temporum. Pericula, peccata et delicta in immensum creverunt. Media plurima providendi salutis animarum nobis ablata fuerunt. Unum tamen non exiguae sed magnae imo maximae efficaciae adhuc nobis relinquitur: nempe libertas loquendi ad multitudines. Sed quid si medium istud nos ipsi inutile reddamus; et, dum multi-

tudines (et quidem interdum ingentissimae) ad Ecclesias nostras accurrunt, vel nihil dicamus, vel conciones nullius aut fere nullius fructus faciamus? Aliqui distinctionem faciunt inter conciones fructus, et conciones quae ad fructum minime dirigantur; quasi scilicet conciones fructuosae reservari debeant ad Missiones, et liceat in Adventu et Quadragesima, maxime vero in panegyricis, ad fructum nihil vel parum attendere. Dicunt: Nos non sumus Missionarii; sumus praedicatores. Pessima distinctio! Nunquid enim salvari debent solum qui ad Missiones se conferunt? Nonne potius intentio Ecclesiae est ut praedicatio Adventus et Quadragesimae tota eo dirigatur, ut Christifideles veram poenitentiam faciant, et sic ad SS.mi Natalis et Paschatis solemnia rite celebranda disponantur? Et quoad orationes panegyricas, nonne praedicator (pariter ex intentione Ecclesiae) totus in eo esse deberet ut auditores ad imitandas Sanctorum virtutes moveantur et toto corde inflammentur? Si peteres quomodo cognoscatur an conciones fuerint revera fructuosae, responderem: Respice effectum, an scilicet sequantur conversiones, an peccatores ad confessionem accedant, an magna affluentia poenitentium apud confessionalia conspiciatur etc. S. Franciscus Salesius dicebat: (*versio latina*) « Finita concione, nollem audire « dicentes: quam facundus orator, quanta memoria, quanta « doctrina, quam bona actio etc.: sed vellem ut omnes « exirent taciturni, et solum cogitantes de necessitate « mutandi vitam ».

1002. *Quaenam sunt media ut in sacra praedicatione fructus obtineatur?* Praecipua sunt: eligere argumenta magis opportuna. Illa ita pertractare ut salutarem in omnibus auditoribus efficaciam habeant. Denique vitae exemplaritate verbis vim addere. Haec sunt explicanda.

ARTICULUS II.

*De recta electione argumentorum.*1003. *Quid de eligendis argumentis magis opportunis?*

I. Quaedam argumenta specialiter et directe fidem respiciunt, et dici solent *polemica* vel *apologetica*. Huiusmodi sunt, v. g. conciones de existentia Dei, eiusque attributis; de anima humana, eiusque spiritualitate atque immortalitate; de statu supernaturali, et de revelatione; de religione christiana catholica quoad veritatem, necessitatem, obligationem, atque utilitatem; de periculis amittendi fidem (v. g. de impiis sectis, libris, diariis etc.); de modis fidem conservandi; denique de innumeris obiectionibus sive contra sana principia philosophica, moralia, socialia; sive contra dogmata, sive contra Ecclesiam, eiusque gesta, leges etc.

II. Alia argumenta specialiter et directe respiciunt mores, aut omnibus indiscriminatim obligationibus aptantur, et dicuntur *moralia*. Huiusmodi sunt conciones, v. g. de novissimis, de malitia peccati; de procrastinatione; de amore Dei; de misericordia Dei; de diversis peccatis contra legem Dei, vel Ecclesiae, vel munera proprii status; de virtutibus; de consiliis evangelicis; de periculis et tentationibus; de Sacramentis aliisque mediis salutis etc.

III. Pro recta electione argumentorum in casibus particularibus, considerare oportet quaenam conciones iudicari debeant magis fructuosae et convenientes, attenta 1° auditorum spirituali necessitate; 2° eorundem instructione et capacitate; 3° concionatoris ipsius idoneitate.

IV. In locis ab hodierna incredulitate invasis, cuiusmodi apud nos esse solent civitates et oppida, argumenta apologetica, si bene et nervose tractentur, utilissima et necessaria sunt, ob tres rationes: nempe 1° advocant ad Ecclesiam etiam multos incredulos, in iisque plus vel mi-

nus salutarem impressionem faciunt. 2° Confirmant in fide fideles, maxime vero illos qui propter obiectiones et impietates auditas in illa vacillant. 3° Respectum et existimationem religioni conciliant. Hinc S. C. Epp. et RR. (Encycl. 31 Jul. 1894) dicit: « Nec vero collationum
« polemicarum usum damnandum existimamus, quae si
« recte perficiantur, et ipsae admodum utiles, imo etiam
« necessariae, tot inter errores contra religionem sparsos,
« quandoque esse possunt ».

V. Attamen ordinarie conciones debent esse non polemicae sed morales. Rationes sunt sequentes. 1° Conciones morales iuvant et quam maxime necessariae sunt omnibus, polemicae vero (attentis personis quae ad Ecclesiam concurrere solent, aliisque circumstantiis) ordinarie iuvant paucis, prout eadem S. C. (Encycl. cit. n. 3) aperte dicit, et subdit: « Huiusmodi apologiae in iis tantummodo locis,
« iisque temporibus, atque iis auditoribus faciendae sunt,
« qui vere illis egeant, et a quibus aliquod spirituale
« emolumentum reipsa sperari possit ». 2° Conciones polemicae a paucis concionatoribus recte perfici valent; unde in eadem Encyclica dicitur: « Cuiusvis humeri onus non
« sunt, sed solummodo robustiorum: imo ipsi maxime strenui oratores, magna debent prudentia uti ». 3° Nisi in iisdem magna prudentia, cautela et parsimonia adhibeatur, valde periculosae esse et magis malum quam bonum producere possent; est enim valde facile quod deserviant ad fidem imminuendam, quatenus (ut eiusdem S. C. verbis utar) « altius
« defixi errores inhaereant, quam oppositae veritates, magisque percillant animos obiecta quam responsa ». Praeterea (ut notat ipsa S. C.) periculum est « ne frequentior, quam
« par est, harum collationum usus aestimationi noceat et
« desiderio moralium concionum, quasi vero istae inferioris ordinis ac minoris momenti sint, quam polemicae, ac
« proinde praedicatorum et auditorum vulgo relinquendae ». 4° Conciones morales etiam a praedictis maxime strenuis concionatoribus, saltem aliquando, fieri debent; unde eadem

S. C. dicit: « Etiam valentiores et celebriores oratores, in
« auditorum conspectu quantumvis electissimo ac frequentissimo moralem praedicationem deberent, saltem aliquando, sincero zelo exercere. Quod nisi fiat, frequentes
« isti auditores semper de erroribus disserere audirent,
« qui saepenumero iis, qui intersunt, nequaquam repertiuntur; nunquam vero de culpis vitiisque, quae in his
« potius auditoribus, quam fortasse in aliis profecto vulgaribus, abundare solent ». 5° Quod deservit ad mores reformandos deservit etiam ad fidem tuendam. Enimvero dissolutio morum est magna causa et dispositio proxima incredulitatis, quae potius a corde quam ab intellectu provenit (« Dixit insipiens in corde suo non est Deus »). Hinc qui volunt miseris iuvenibus fidem auferre, semper incipiunt ab illis corrumpendis circa mores, et factum constans est quod a vitio, non autem a virtute, ad incrudelitatem transitus fit. Efficite itaque ut populi sint bene morati, et tunc ad recipiendum semen incredulitatis terra propitia minime erunt. Quod autem magis deservit ut ipsi increduli ad fidem convertantur, est gratia Dei et abiectio peccati, iuxta illud (Io. III. 21): « Qui facit veritatem venit ad lucem »; idque patet manifestissime ex sacris missionibus, quae multo magis quam conciones polemicae, incredulos convertere atque ad confessionem trahere solent. Nec aliter senserunt Viri sancti. Parochus *d' Ars*, incredulis pro disputationibus circa religionem ad illum venientibus indicabat genuflexorium confessionibus destinatum, et ope simplicis confessionis illos ad poenitentiam simul et fidem reducebat. Legitur autem de S. Francisco Salesio, quod septuaginta duo millia haereticorum, absque polemica ulla, convertit. 6° Denique materiam ordinariam sacrae praedicationis esse argumenta moralia patet ex verbis divini Redemptoris nostri: « Praedicate Evangelium.... docentes eos servare
« omnia quaecumque mandavi vobis »; item patet ex Tridentino dicente (Sess. V. C. II): « Annuntiantes eis vitia,

« quae eos declinare, et virtutes quas sectari oportet, ut
 « poenam aeternam evadere et coelestem gloriam consequi
 « valeant ». Maxime vero patet ex ipsa rei natura; ex
 neglectu enim concionum moralium, etiam quoad illos qui
 Ecclesiam frequentant, ignorantia maxima in rebus quôque
 summe necessariis, perseverantia in peccatis, atque adeo
 innumerabilium personarum damnatio aeterna, sequeretur.
 Hinc eadem S. C. (*l. c.*): « Ex quibus omnibus manifesto
 « liquet, symbolum, decalogum, Ecclesiae praecepta, Sa-
 « cramenta, virtutes et vitia, varia hominum officia pro
 « conditionis cuiuscumque varietate, hominis novissima,
 « aliasque id genus veritates ordinariam debere sacrae
 « praedicationis materiam constituere. Atqui haec gravis-
 « sima argumenta a multis divini verbi praeconibus indi-
 « gnium in modum negliguntur ».

VI. Nec silentio praetereundum est quod, si repre-
 hendi debet neglectus concionum moralium et excessus
 polemicarum, a fortiori reprehendenda sunt quaedam con-
 ciones vanissimae, de quibus eadem S. C. (*l. c.*) dicit:
 « Omnino a christianis suggestibus vaniloquia illa arcen-
 « da sunt, quae de theoreticis potius rebus quam practicis,
 « pertractant; de civilibus potius quam religiosis; maioris
 « videlicet speciei quam fructus; quae proinde Epheme-
 « ridum palestris, aulisque accademicis apta forte erunt,
 « at vero a loco sancto prorsus absona ». Exemplum ha-
 bes in illis qui semper in eo sunt ut de *progressu*, de
patria, de *libertate*, de *civilitate* etc. conciones faciant.
 Vide supra *n. 120*.

VII. Seligenda sunt argumenta quae non alicui tan-
 tummodo, sed multis auditoribus prodesse possint. Bened.
 XIV (*Instit. XXVII. 16*) dicit: « Concionator, eius loci
 « ubi verbum Dei praedicat, morum corruptelas diligenter
 « exquirat ». Quid ergo de illis, qui v. g. argumenta de
 suicidio, de duello etc. non obiter tangunt, sed ex professo
 (et forsitan audientibus dumtaxat mulierculis, quae interim
 dormiunt vel rosarium recitant) pertractant?

1004. Contra regulas hucusque expositas fieri solent
 sequentes obiectiones.

Argumenta moralia, v. g. de morte, de iudicio divino,
 de inferno, de peccato, de blasphemia, de impudicitia, de
 educatione filiorum etc. sunt antiqua, non placent, et si
 huiusmodi conciones fierent, concursus non haberetur.

Resp. I. *Sunt antiqua?* Sed nunquid mala antiqua
 cessarunt, ita ut remedia antiqua non amplius exigantur?

Resp. II. *Non placent? Concursus non haberetur?*
 Hic res exaggerantur. Veritas est sequens. Dum primitus
 conciones polemicae, vel utcumque de argumentis novis,
 fieri incipiunt, novitas magis placet maioremque concursum
 attrahit; sed postea, evanescente attractione novitatis, si
 concionator sit celeberrimus vel excellentibus dotibus (etsi
 solum externis, v. g. optima actione, voce, memoria etc.)
 polleat; tunc concursus erit semper magnus sive concio-
 nes eius sint polemicae sive sint morales, prout ex facto
 manifestissimo patet. Si autem concionator sit mediocris
 (qui casus utique ordinarius est), tunc concursus fere nul-
 lus erit si polemicas, maior autem si morales conciones
 faciat; dum enim concionator est mediocris, quidquid dicat,
 increduli non accurrunt; catholici vero de concionibus po-
 lemiceis (iam centies auditis) parum curant, et multo magis
 de moralibus (quas melius intelligunt et quibus adeo ma-
 gis indigent) solliciti sunt. Et hoc etiam experientia
 demonstrat. Caeterum quid valeret concursus, si dicendum
 esset cum Augustino (in Matth. XIX. 25): *Mirabantur
 sed non convertebantur?* Aut si (ut ait S. C. Epp. et
 RR. Encycl. cit.) Ecclesiae sint plenae, sed animae re-
 maneant vacuae?